

Περίληψη - Summary

Ζήση Σταματίνα: «Έλληνες έμποροι και λόγιοι σε κοινά δίκτυα τέλος 17^{ου} - 19^{ου} αιώνα»

Η παρούσα εργασία είναι βασισμένη στην πλούσια ελληνική και ξενόγλωσση βιβλιογραφία, η οποία εξετάζει κυρίως ιστορικά γεγονότα και ζητήματα παιδείας, εστιάζοντας στην προσωπικότητα ενός σημαντικού λόγιου του 18^{ου}-19^{ου} αιώνα, αυτή του Αδαμάντιου Κοραή και του μεγάλου δικτύου των Ελλήνων εμπόρων, λογίων και κληρικών, που ο ίδιος με πολύ επιμονή δημιούργησε. Στο πρώτο κεφάλαιο επιχειρούμε να δώσουμε μια συνοπτική εικόνα των μετακινήσεων των Ελλήνων εμπόρων και λογίων κατά τον 17^ο - 19^ο αιώνα από την Οθωμανική Ανατολή προς την Κεντρική και Δυτική Ευρώπη. Κάνουμε αναφορά στην συγκρότηση των ελληνικών εμπορικών κομπανιών στη Βενετία, στις περιοχές της Τρανσυλβανίας και της Ουγγαρίας, στη Βιέννη, στην Τεργέστη, στο Λιβόρνο, στο Άμστερνταμ, στη Μασσαλία και στη Νίζνα της Ρωσίας. Στο δεύτερο κεφάλαιο εξετάζουμε συνοπτικά τις προσωπικότητες σημαντικών λογίων και εμπόρων της Διασποράς, του Θωμά Φλαγγίνη στη Βενετία, του Ιωάννη Πρίγκου στο Άμστερνταμ, του Γεωργίου Ζαβίρα στην Πέστη, του Δανιήλ Μοσχοπολίτη στη Μοσχόπολη, του Δημητρίου Δάρβαρη στη Βιέννη, του Ιάκωβου Παξιμάδη και του Αντώνιου Αντωνόπουλου στην Τεργέστη. Προσπαθούμε να δούμε τον ρόλο που διαδραμάτισαν στην ελληνική εκπαίδευση και την προσπάθεια που κατέβαλαν, μέσα από τα εγχειρίδια που τύπωναν και εξέδιδαν στα ελληνικά και ξένα τυπογραφία της Δυτικής και Κεντρικής Ευρώπης καθώς και από τα κληροδοτήματα που έδωσαν για ανέγερση σχολείων και βιβλιοθηκών στις ιδιαίτερες πατρίδες τους αλλά και στις ελληνικές κοινότητες της Διασποράς. Στο τρίτο κεφάλαιο εστιάζουμε στον Αδαμάντιο Κοραή, στη φιλολογική του δραστηριότητα και κυρίως στις εκδόσεις των έργων των αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων, που ο ίδιος τύπωσε με τη βοήθεια των συνεργατών του, που απάρτιζαν το δίκτυό του και με τους οποίους επικοινωνούσε συχνά μέσα από την πυκνή αλληλογραφία του. Βασικοί παραλήπτες των επιστολών του ήταν: ο Αλέξανδρος Βασιλείου, εγκατεστημένος κυρίως στη Βιέννη αλλά και σε άλλες ευρωπαϊκές πόλεις (Παρίσι, Λυών, Γενεύη, Τεργέστη), ο Ιάκωβος Ρώτας στην Τεργέστη, οι αδερφοί Ζωσιμά στο Λιβόρνο και στη Νίζνα, ο Άνθιμος Γαζής στη Βιέννη, ο Νεόφυτος Βάμβας στη Χίο, ο Θεόφιλος Καΐρης στις Κυδωνιές της Μικράς Ασίας, ο Κωνσταντίνος Κούμας και ο Κωνσταντίνος Οικονόμος στη Σμύρνη. Μέσα από την ανάλυση των επιστολών του, παρατηρούμε το δίκτυο της διακίνησης ελληνικών και ξένων βιβλίων, που είχε δημιουργήσει ο Χίος λόγιος με τους ελληνικούς και ξένους εκδοτικούς οίκους της Βενετίας, της Βιέννης, της Λειψίας και του Παρισιού. Επιπλέον, επισημαίνουμε και άλλους έμπορους και λόγιους που συνέβαλαν στη διακίνηση βιβλίων ανάμεσα στην Οθωμανική Ανατολή και τη Δυτική και Κεντρική Ευρώπη με προτροπή του Κοραή. Τέλος, στο τέταρτο κεφάλαιο κάνουμε αναφορά στα ελληνικά και ξένα τυπογραφία της Δύσης, τα οποία

τον 18^ο και κυρίως τον 19^ο αιώνα άρχισαν να εκδίδουν πλήθος νεωτερικών συγγραμμάτων που προορίζονταν για σχολική χρήση. Βιβλία τυπώνονταν μέσω συνδρομής και με τη βοήθεια πλούσιων εμπόρων, που χορηγούσαν χρήματα για την έκδοσή τους. Ολοκληρώνοντας και συνοψίζοντας, δίνουμε απαντήσεις σε ερωτήματα που ετέθησαν σχετικά με την ιδιότητα των Ελλήνων εμπόρων και των λογίων καθώς και για την ανάγκη που είχαν οι ελληνικές κοινότητες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και της Κεντρικής και Δυτικής Ευρώπης για στελέχωση των σχολείων από ικανούς και φημισμένους δασκάλους.

Zisi Stamatina: «Greek merchants and scholars in common networks, end of 17th - 19th century»

This current study is based upon the rich Greek and foreign bibliography, which examines historical events and issues of culture and focus on the personality of an important scholar of the 18th - 19th century, that of Adamantios Korais (1748- 1833) and his large network of Greek merchants, scholars and priests, which Korais himself created with enough patience. In the first chapter we try to give a summarized view of the movements of the Greek merchants and scholars in the 17th - 19th century from the Ottoman East to the Central and Western Europe. We refer to the construction of the Greek merchant communities in Venice, in the lands of Transylvania and Hungary, in Vienna, in Trieste, in Lisbon, in Amsterdam, in Marseille and in Nisha of Russia. In the second chapter we examine in summary the personalities of some of the most important scholars and merchants of the Diaspora, that of Thomas Flaginis in Venice, Ioannis Prigos in Amsterdam, Georgios Zaviras in Pest, Daniel Moschopolitis in Moschopoli, Dimitrios Darvaris in Vienna, Iakobos Paximadis and Antonios Antonopoulos in Trieste. We try to see the role they played in the Greek education and their effort, through the books they printed and published at the Greek and European bookstores and also through the money they gave for the construction of schools and libraries in their homelands and in the Greek communities of Diaspora. In the third chapter we focus on Adamantios Korais, on his philological activity and more importantly on his published books of the ancient Greek authors, which Korais himself printed with the help of his collaborators, who created his network and with whom he communicated frequently through his long correspondence. Basic recipients of his letters were: Alexandros Vasiliou, who lived mostly in Vienna and in other European cities (Paris, Lyon, Genova, Trieste), Jacob Rotas in Trieste, the Zosima brothers in Lisbon and in Nisha, Anthimos Gazis in Vienna, Neofitos Vamvas in Chios, Theofilos Kairis in Chidonies of Asia Minor, Konstantinos Koumas and Konstantinos Oikonomos in Smyrna. From the analysis of Korais letters, we observe the network of the transported Greek and European books, which the scholar from Chios created with the help of the Greek and European publishers of Venice, Vienna, Leipzig and Paris. Furthermore, we point out other merchants

and scholars who helped transfer books between the Ottoman East and the Central and Western Europe, a move which Korais urged. In the end, in the fourth chapter, we refer to the Greek and European publishers, who in the 18th and mostly in the 19th century published many modern books which were solemnly for school use. Books printed via subscription and with the help of wealthy merchants, who gave money for their publishing. Concluding and summarizing, we give answers on questions that were put up about the identity of the Greek merchants and scholars and also the need of the Greek communities of the Ottoman Empire and of the Central and Western Europe to find skilled and famous scholars to teach at their schools.